

ATTENTATET I STRÖMSUND

Förvirring präglar de två första timmarna efter attentatet mot imam Obidkhon Sobitkhony. Visserligen får polisen snabbt veta att någonting hänt i trapphuset på Lagmansgatan 34 A – en ambulans har kallats till platsen – men de får veta att någon ramlat och slagit sig. När tre unga uzbekiska män kommer instörtande på polisstationen och påstår att det inte kan vara en olyckshändelse, att han måste vara skjuten på grund av allt blod, kopplar de inte ihop deras vittnesmål med mannen som ramlat och slagit sig. De missuppfattar adressen. De begriper inte att det är imamen mannen talar om. De gör ingenting för att kontrollera uppgifterna.

Inte än.

Det är den tolvårige sonsonen till Obidkhon Sobitkhony som först har upptäckt honom där han sitter blodig på golvet längst ner i trapphuset, med vänster hand i ett krampaktigt tag om räcket, höger hand stödd mot golvet som för att kunna hålla sig upprätt. Pojken berättar efteråt att han först ropade på sin farfar och när han inte fick svar rusade uppför trapporna till farmor, hämtade henne. Kanske tolv minuter har då gått sedan Obidkhon Sobitkhony ensam lämnat lägenheten för att bege sig till moskén tvärsöver gården där han fem gånger om dagen leder bönen.

När inte heller hans hustru lyckades få kontakt sprang hon ut genom ytterdörren, stötte på gården ihop med en kvinna från hemtjänsten och tillsammans försökte de få stopp på blodflödet. Andra personer tillstötte. Det är trångt, säger en kvinna från hemtjänsten i polisförhöret. Det är många händer på imamen. Det är väldigt mycket blod. Ingen tycks ännu ha en tanke på att det som hänt är någonting annat än en olycka. Kvinnan från hemtjänsten har visserligen hört en kraftig smäll, från trapphuset, men trott att det var en dörr som slog igen.

Snart börjar hon och en kollega tvätta bort blodet från element, räcke och dörrhandtag, rädda för eventuell blodsmitta, och slutar med det sedan uzbekerna protesterar. Men det är först när en av uzbekerna öppnat den ryggsäck som ligger i snön på parkeringsplatsen hundra meter från porten där ambulansen nyss varit, och sett att i den finns en revolver, som larmet går. Klockan är då nitton minuter i två. Det är den 22 februari 2012. Det har gått två timmar och femton minuter sedan

Obidkhon Sobitkhony lämnade hemmet för att bege sig till moskén, i dag som alla andra dagar de senast fem åren.

Först nu rusar sex poliser upp mot Lagmansgatan 34 A, tvärsöver vägen bara. Först nu spärras brottsplatsen av, anländer en hundpatrull, kontaktas polisen i Östersund, påbörjas förhör och dörrknackning, upprättas en polisanmälan. Obidkhon Sobitkhony förs med helikopter från Strömsund till sjukhuset i Östersund, snart vidare till Umeå. Han är vid liv, men djupt medvetslös.

Den polisbil som skickas från Östersund får av kollegorna i Strömsund veta att en hyrbil med registreringsnumret BRG 812 kan vara av intresse.

Fem månader senare, den 28 juli, skriver utrikesminister Carl Bildt på sin blogg *Alla dessa dagar* om attentatet mot Obidkhon Sobitkhony: "Det var uppenbart att avsikten var att mörda honom så snabbt, så tyst och så effektivt som möjligt." Carl Bildt skriver: "Han tillhörde alldeles tydligt oppositionen mot regimen Karimov i landet, och tillhörde alldeles tydligt dem som regimen på ett eller annat sätt motverkade." I fem månader har utrikesministern varit tyst. Att han nu gör attentatet mot imamen, som fortfarande ligger i koma, till en riksangelägenhet beror på att Östersunds tingsrätt två dagar tidigare friat det unga uzbekiska par som stått åtalat för att ha hjälpt den person som i polisutredningen utpekats som gärningsman. Carl Bildt är naturligtvis noga med att inte kritisera domstolen, men förmodligen för han i taket när den friande domen kom. Den är ju ett misslyckande för polisen, för åklagaren, för Sverige. Den förföljde Obidkhon Sobitkhony sökte och fick skydd i vårt land, men någon lyckades alltså spåra honom, skjuta honom och därefter försvinna ur landet.

Östersunds tingsrätt tvivlar inte på att denne någon kommer utifrån:

Det finns heller ingen anledning att ifrågasätta att attentatet mot Obidkhon Sobitkhony skett av politiska skäl eller att mordförsöket var planerat och genomfört av en organisation utanför Sverige.

Carl Bildt citerar gillande det domstolen skriver, kommenterar till sist:

Under de år som jag i olika positioner suttit i Sveriges regering har någonting motsvarande aldrig inträffat.

Utrikesministern väljer dock att inte citera domstolens kritik av svenska

myndigheter, det vill säga säkerhetspolisen:

Det är häpnadsväckande och sorgligt att en person som beviljats flyktingstatus av FN inte har fått ett tillräckligt gott skydd i det land som åtagit sig att erbjuda detta skydd.

Obidkhon Sobitkhony har själv uttryckt sin oro för ett attentat, flera gånger, senast till några landsmän kvällen före mordförsöket. Säkerhetspolisen kände väl till hans situation, hade träffat honom mer än en gång, men trodde helt enkelt inte på möjligheten att någon skulle kunna göra det attentatsmannen faktiskt lyckades göra. Kollegorna hos polisen i Strömsund hade man aldrig brytt sig om att informera.

- Vi visste inte mer än det som stod i den där artikeln i Aftonbladet, säger polischefen Staffan Sjödin.

Den misstänkte gärningsmannen är med all sannolikhet identifierad. Han har ett namn, han finns på bild, hans DNA har säkrats. Han är häktad i sin frånvaro. Muzafar Azimov, 34 år, enligt egen uppgift medborgare i Uzbekistan, lämnade fler spår efter sig än Hans och Greta. Först ryggsäcken med revolvern. Där bredvid fotspår och bilspår i snön. Snart ett telefonsamtal från en man i Strömsund som drygt två veckor tidigare hyrt ut ett rum till en tystlåten ryss – dök upp tidigt en söndagsmorgon utan packning; påstod sig vara ute i affärer, "business"; trettio grader kallt och varken mössa eller handskar – och redan samma kväll som attentatet kan polisens tekniker ta med sig sängkläder och handdukar från uthyrningsrummet, partiklar de funnit i handfatet som senare kan kopplas till spåren man funnit på den mobilladdare och förpackningen tandpetare som också hittats i ryggsäcken. Uthyraren har skrivit upp registreringsnumret på hyrbilen som mannen kommit och farit i två veckor tidigare, en grå Renault. Bilen har hyrts hos AVIS på Arlanda. På AVIS finns flera fotografier av mannen som hyrt bilen: en ganska kort, bredaxlad, mörkhårig man i brun skinnjacka, blå jeans. Han har lämnat sitt ryska körkort, skrivit under med det namn han med små variationer använt under alla sina Sverigebesök och han har uppgett en bostadsadress i Moskva.

Det är inte bara rumsuthyraren som har lagt märke till bilen. Flera av de uzbekerna som bor i samma bostadsområde som Obidkhon Sobitkhony har sett denna grå Renault parkerad ett par veckor tidigare, noterat den ensamme föraren. De har

reagerat på att han suttit i bilen med motorn på tomgång, strålkastarna påslagna, under ett par timmar, i vinterkylan. Någon har sett honom fotografera, möjligtvis filma. När de ska ange var de sett bilen säger de: Utanför moskén. Nära moskén. Hundra meter från moskén. Någon har sett bilen en eftermiddag vid Vattudalsskolan, där Obidkhon Sobitkhony under en tid arbetat som hemspråkslärare. Detta vittne ger även ett signalement på mannen (som också han har sett nära moskén): 30-35 år. 175 cm. Blå ögon, brunt hår, ganska kraftigt byggd. Kort midjejacka. Han har aldrig sett honom i moskén.

Bilen, ja. Registreringsnumret.

Redan sexton minuter efter det att larmet har gått, en dryg timme innan en polisanmälan upprättas, flera timmar innan vittnen börjar berätta om den mystiskt parkerade bilen utanför moskén två veckor tidigare, meddelar polisen i Strömsund kollegorna i Östersund som ska köra norrut att en bil med registreringsnummer BRG 812 kan vara av intresse.

Hur de vet?

De har numret redan registrerat. Mannen som hyrde ut rummet till den tystlåtna ryssen hade ringt polisen samma dag som denne dykt upp, barhuvad och utan packning, med "business" på programmet, tyckt att det hela verkade konstigt och tyckte att polisen borde veta och här hade de registreringsnumret. De hade slagit på numret, ställt sig frågan om inbrottsturné, bett patrullerna att lägga det på minnet. Och patrullerna hade sett bilen stå parkerad vid moskén. De hade sett den parkerad vid Vattudalsskolan. Eftersom kollegorna på Säpo aldrig informerat dem om hotet mot imamen Obidkhon Sobitkhony brydde man sig inte mer om det.

Obidkhon Sobitkhony är mer känd som Obidkhon Nazarov. Det är hans rätta namn. Under detta namn ledde han från 1990 bönestunderna i Tokhtoboymoskén i den uzbekiska huvudstaden Tasjkent. Som imam var han statligt anställd, utbildad vid det islamiska institutet i samma stad. Enligt Daniel Egmbardsson, som kom till Strömsund tillsammans med sju andra uzbekiska familjer sommaren 2006, var Obidkhon Nazarov en vida känd och respekterad imam, särskilt sedan han i högsta grad bidragit till att befria området där moskén låg från den kriminalitet som förpestat livet för invånarna genom sina predikningar om broderskap, hjälpsamhet,

rättvisa. Daniel Egmbardsson brukade själv besöka moskén varje fredag, trots att han tvingades ta sig genom hela Tasjkent för att komma dit.

- Det var alltid fullsatt, säger han.

Förändringen inträffade när imamen började kritisera regimen, för att den tjänade sina egna giriga syften i stället för sitt folk. Han ska ha uttryckt sin oro för de många försvunna oppositionella, däribland flera imamer. Det var i början av 90-talet som den valde presidenten Islam Karimov hade börjat möta demonstranter med gevärskulor, driva politiska motståndare under jord eller i exil. (Uzbekistan hade utropat sin självständighet från Sovjetunionen i december 1991.) Makten samlades hos presidenten, vars fortsatta maktinnehav skulle komma att säkras genom att han satte sig över konstitutionen, förbjöd all verklig opposition, själv utsåg såväl domare som riksåklagare.

1996 avskedades Obidkhon Nazarov, gick snart under jorden. En av hans söner försvann. Tillsammans med hustru och två söner och två döttrar samt deras familjer lyckades han fly till Kazachstan, snart vidare till Europa, 2006 till Sverige sedan FN frågat oss om det. 2007 anlände han till Strömsund, 49 år gammal.

Det var det året, i september, Aftonbladet publicerade den artikel som var det enda polischefen i Strömsund Staffan Sjödin visste om den man som nu, på flykt, hade ändrat sitt namn till Obidkhon Sobitkhony. Tidningen kunde avslöja att den internationellt efterlyste terroristen Obidkhon Nazarov gömde sig i Sverige, "på en mindre ort i Norrland". Han misstänktes för: Vapenbrott. Brott med sprängmedel. Terrorism. Han intervjuades i artikeln, förklarade att anklagelserna saknade grund, sa:

- Jag är väldigt tacksam för att vi har fått komma till Sverige.

Artikeln fortsatte:

Trots att han är efterlyst för terroristbrott av Interpol fick Obidkhon Nazarov permanent uppehållstillstånd i Sverige förra året.

Ellert Tallenhet på Migrationsverket behandlade ansökan.

- Jag visste inte att han var efterlyst när jag behandlade den, säger han till Aftonbladet.

Det som inte sades i artikeln i Aftonbladet är att bakom efterlysningen låg den diktatur som tvingat honom ut ur landet. Automatiskt sattes den upp på Interpols

lista över efterlysta terrorister, tills någon såg till att plocka bort den (vilket bör ha skett efter utredning av Säpo). Obidkhon Sobitkhony är en konservativ muslim, strikt i sin uppfattning om Koranens bud, en fundamentalist, men ingenting har framkommit som tyder på att regimen Karimovs anklagelser skulle vara korrekta. Vapen och sprängmedel tycks ha varit honom främmande. De predikningar han hållit i moskén på Strömsvägen i Strömsund verkar inte ha handlat om blodsbestänkt jihad. Han har hållit sig utanför den politiska opposition som börjat formeras i exil, inspirerad av den arabiska våren, även om han antagligen varit en viktig inspirationskälla, fortsatt att på sin hemsida och i intervjuer ge uttryck för kritik av hemlandets diktatur.

- Han har varit mycket viktig för oss för vi vill integreras med det svenska samhället, säger Daniel Egmbardsson som tvingades lämna sitt företag i Tasjkent men nu har startat på nytt, i Strömsund, med ett företag som planterar skog under sommarhalvåret, utför tolk-, lärar- och assistenttjänster under vinterhalvåret.

- Imamen brukar säga att vi fått allting av Sverige och därför ska vi vara tacksamma. Vi ska skaffa jobb, lära oss svenska, betala skatt. Vi ska inte tycka synd om oss själva. Anders Fabricius, flyktingsamordnare i Strömsund som var med om att förbereda de första flyktningfamiljernas ankomst i augusti 2006, säger att det alltid har varit roligt att diskutera med Obidkhon Sobitkhony. De har haft många samtal. De är jämnåriga. De bär båda välansade skägg. Det vore inte fel att säga att Anders Fabricius använt imamen som ett redskap att nå den uzbekiska folkgruppen - för att tala om sådant som nödvändigheten av kompromisser, arbetet som en huvudled in i det svenska samhället. De fick genom diskussioner bort den där skärmen som första tiden separerade männen och kvinnorna i klassrummet på SFI.

- Och har kunnat förklara för mig varför man gör på olika sätt.

209 uzbeker bor i Strömsunds kommun, de flesta i bostadsområdet Tingsvalla där attentatet ägde rum. Det gör dem till den största invandrargruppen i kommunen: mer välutbildade än Strömsundsbon i gemen, organiserade genom moskén och i föreningar, tar ansvar för att ordning och reda råder på gården (där flickor, i huvudduk, och pojkar leker var för sig). De har kommit från en gammal Sovjetrepublik där de muslimska yttre attributen var förbjudna, äntligen fria att utöva sin religion i dagsljus. Uzbekistan kan sägas vara hjärtat av Centralasien,

regionens folkrikaste land med 24 miljoner invånare. Detta är landet där Sidenvägen drog fram, mongolhärskaren Timur Lenk inrättade sin huvudstad och hans sonson Ulugh Begh kartlade stjärnhimlen, där de tre städerna Samarkand, Bukhara och Khiva under några århundraden var ett praktfullt muslimskt centrum, en poesins medelpunkt, en smältdegel. Som det heter i visan:

Och jag visste, i samma stund jag vaknat
att för mig det hänt, det som vi talat om ibland
Och jag önskar att du får allt som du saknat
om du någonsin kommer fram till Samarkand

Den misstänkte Muzafar Azimov kommer första gången till Sverige i slutet av november 2011, stannar drygt en vecka, träffar för första gången det uzbekiska par som senare ska frias av tingsrätten. Han återvänder den 4 februari, hyr bilen på Arlanda och kör norrut, kommer till Strömsund dagen därefter, hyr ett rum, uppmärksammas av flera personer, är tillbaka i Stockholm den 9 februari. Därifrån tar han båten till Riga, stannar i tre dagar, kommer tillbaka till Stockholm den 15 februari, hyr ännu en bil, kör norrut men återvänder till Stockholm, reser än en gång norrut, hyr i Östersund den röda Volvo som ett vittne ska se på en besöksparkering i Tingsvalla på kvällen två dagar före attentatet, också nästa dag och tidigt på morgonen den 22 februari: En ensam man i bilen. Hans rörelser kan följas med hjälp av telefontrafik och kontoutdrag och bankomatuttag, tack vare fotografier från övervakningskamerorna: när han hyr bil, går in och ut på ICA i Strömsund, köper den ryggsäck på Stadium i Östersund som två dagar senare hittas övergiven i snön på en parkeringsplats tio mil därifrån.

Därefter tar han tåget till Stockholm, sover över på ett hotell intill Centralstationen, fortsätter nästa morgon med tåget till Malmö, flyger från Kastrup till Moskva och i Moskva upphör spåren efter Muzafar Azimov.

I Sverige har han varje gång kontakt med det uzbekiska par som bor i Malmö, inga andra. Han ringer dem från Moskva, de ringer honom. De ringer varandra när Muzafar Azimov befinner sig i Sverige. Det unga paret lyckas hitta Obidkhon Sobitkhonys adress, bokar åt Muzafar Azimov rummet i Strömsund och rum på ett vandrarhem i Östersund, låter honom bo hos sig efter attentatet. Paret reser till

Strömsund, letar sig fram till Tingsvalla. Mannen besöker moskén, deltar i middagsbönen som leds av imamen. Alltså: de har hjälpt den misstänkte Muzafar Azimov. Om detta, menar tingsrätten, råder inga tvivel. De ljuger i polisförhören om resan till Strömsund. Mannen ljuger om sin identitet när han möter en uzbek på väg till moskén.

Inga tvivel heller om att den man vi känner som Muzafar Azimov” i vart fall varit delaktig i mordförsöket mot Obidkhon Sobitkhony”. Men visste paret att mannen de letade efter är en känd regimkritiker? Själva hävdar de att de trodde att saken gällde en penningsskuld. Kan faktiskt vara så, säger tingsrätten. Åklagaren har heller inte fullt ut lyckats bevisa att Muzafar Azimov var ensam om mordförsöket, inte heller att revolvern som hittades – rysk, omsorgsfullt avtorkad, liksom ljuddämparen – var den som användes när Obidkhon Sobitkhony sköts i huvudet med ett skott bakifrån, i trapphuset på Lagmansgatan 34 A.

Därför friade tingsrätten de båda uzbekerna.

Åklagaren Krister Peterson vid Internationella åklagarkammaren kallar tingsrättens bevisvärdering ”orimlig”. Han har överklagat domen. Hans resonemang går i korthet ut på att Muzafar Azimov uppträder ensam på sina resor genom landet, att det är han som köpt ryggsäcken, hans DNA som hittas i den, att bara ett par fotspår leder från attentatsplatsen till bilen: Om det finns också en annan gärningsman, var finns han? Att revolvern inte kan knytas fastare till mordförsöket beror på att kulan sitter kvar innanför Obidkhon Sobitkhonys skallben, men att av fragmenten som hittats går det att konstatera att vapnet är finkalibrigt, precis som den upphittade revolvern.

Yuri Z är internationellt efterlyst, häktad i sin frånvaro. Eftersom Sverige saknar utlämningsavtal med Ryssland räknar väl ingen med att han kommer att ställas inför rätta och dömas i Sverige. På en rysk hemsida presenterar han sig som egenföretagare i marknadsföringsbranschen, söker också dagsjobb, presenterar sig som ”en fysiskt stark kille”.

Men, om det nu är som åklagaren tror:

Varför lämnade han efter sig alla dessa spår?

Varför sköt han bara ett skott?

Kanske svaret är så enkelt som att han är en amatör, greps av panik där i trapphuset.

Obidkhon Sobitkhony har alltså inte återfått medvetandet, kommer aldrig att bli fullt återställd.

Reportaget hade inte kunnat genomföras utan de många artiklar som Tord Andersson, Östersunds-Posten, skrivit om fallet. Visan som citeras är "Om du nånsin kommer fram till Samarkand" av Thorstein Bergman. Muzafar Azimov heter egentligen någonting annat.

Anders Sundelin

Fokus 34/2012

Fotnot. Hovrätten fastställde i juni 2013 tingsrättens dom, men menar att otvivelaktigt är gärningsmannen den man vi kallat Muzafar Azimov i reportaget.